

'Duitsland betaalt prijs voor versplintering Bondsdag'

Achtergrond - 21 november 2017 - Auteur: Josta van Bockxmeer

Hoe kan het dat de mislukte coalitieonderhandelingen Duitsland in zo'n diepe politieke crisis storten? Nederlanders zouden niet opkijken van een formatieperiode van meer dan drie maanden. Peter Bootsma is dit jaar gepromoveerd op de coalitievorming in Nederland en Duitsland. "De twee landen hebben verschillende kernwaarden in de politiek."

Wat zijn die verschillende kernwaarden?

"In Duitsland gaat het vooral om stabiliteit, en in Nederland om representativiteit. Dat laatste

betekent dat het aantal stemmen dat een partij krijgt, precies overeen moet komen met het aantal zetels in de Tweede Kamer. In Duitsland is er een kiesdrempel van vijf procent, waardoor kleinere partijen niet in de Bondsdag komen. Als ik aan Duitse politicologen vertel dat er bij ons een Partij voor de Dieren in het parlement zit, moeten ze erg lachen."

Is het vaker gebeurd dat de formerende partijen er niet uitkwamen?

"Nee. Als je aan Duitse wetenschappers vraagt wat er gebeurt als de onderhandelende partijen er niet uitkomen, begrijpen ze de vraag niet eens. Meestal zijn er ook niet zoveel alternatieven, omdat er minder partijen in de Bondsdag zitten. Wat er zondag is gebeurd, leidt dus tot een patstelling."

Is er een verandering gaande in de Duitse politiek?

"In ieder geval betaalt Duitsland een prijs voor de versplintering van de Bondsdag. Vroeger had je twee blokken. Aan de ene kant stonden CDU/CSU en FDP, aan de andere kant SPD en Die Grünen. Nu is de invloed van de AfD en Die Linke groter geworden, waardoor het moeilijker is een coalitie te vormen. Dat Jamaica (de coalitie van CDU/CSU, DieGrünen en FDP, red.) überhaupt als realistische optie gold, was al een revolutie."

'Een minderheidsregering is on-Duits'

Wat gaat er nu gebeuren?

“Eigenlijk kan er nog steeds niets anders dan de Jamaica-coalitie. Maar dat moet Christian Lindner dan wel kunnen uitleggen. Misschien krijgt de FDP binnenskamers toch nog toezeggingen, bijvoorbeeld over de ministerposten. Zelfs een minderheidsregering kan niet zomaar, want dan moet een meerderheid van de Bondsdag het vertrouwen uitspreken in de kanselier. Eigenlijk is een minderheidsregering ook on-Duits, omdat zo'n regering instabiel is. Dan krijg je een systeem van wisselende meerderheden, daar zijn de Duitsers niet aan gewend.”

“Voordat er nieuwe verkiezingen kunnen komen, moet de kanselier eerst drie keer niet worden gekozen door de Bondsdag. Via artikel 63 van de Duitse grondwet kan bondspresident Frank-Walter Steinmeier iemand voordragen als kanselier, waarschijnlijk is dat Merkel. Als de Bondsdag haar niet kiest, kan Steinmeier haar toch benoemen, of binnen zestig dagen nieuwe verkiezingen uitschrijven. Als Merkel wel de nieuwe kanselier wordt, kan ze alsnog nieuwe verkiezingen uitlokken via paragraaf 68, de vertrouwensvraag.”

Politicoog Peter Bootsma promoveerde deze zomer. Zijn proefschrift 'Coalitie-vorming. Een vergelijking tussen Duitsland en Nederland' is verkrijgbaar bij [Uitgeverij Boom](#).

Wat zijn de gevolgen voor Angela Merkel?

“Als Lindner is opgestapt omdat hij geen vertrouwen meer heeft in Merkel, kan hij daarmee druk uitoefenen. Dan zouden we de komende tijd het einde van Merkel als bondskanselier mee kunnen maken. Maar voorlopig heeft ze de volle steun van haar partij. Lindner heeft met de FDP een tocht door de woestijn meegemaakt, nadat de partij in 2013 helemaal verdween uit de Bondsdag. Hij is dus voorzichtig met een nieuwe regeringsdeelname aan de zijde van Merkel.”

Wat is de rol van bondspresident Frank-Walter Steinmeier?

“Het is Steinmeiers taak om alle partijen op te roepen verantwoordelijk te zijn. Hij staat boven de partijen. Dat zal hij wel duidelijk moeten laten zien, want hij heeft natuurlijk pas nog voor de SPD in de zogenoemde ‘grote coalitie’ met CDU/CSU gezeten.”

“De bondspresident mag bepalen wanneer de Bondsdag de kanselier kiest, door een kandidaat voor te dragen. Daarbij is hij niet aan een termijn gebonden. Het enige dat is vastgelegd in de grondwet, is dat het nieuwe parlement dertig dagen na de verkiezingen voor het eerst bijeen moet komen. Daarna wordt de regering demissionair. Meestal is met de eerste zitting van de Bondsdag ook de formatie afgesloten. Dat is praktisch, want dan kan de Bondsdag bij de eerste zitting meteen de kanselier kiezen.”

“Steinmeier zal bij zijn beslissingen dus wel onder publieke druk komen te staan, omdat de verkiezingen nu al twee maanden geleden zijn. Dat is nog een verschil met Nederland: in Duitsland duurt de formatie gemiddeld 43 dagen, bij ons 88.”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/23692/duitsland-betaalt-prijs-voor-versplintering-bondsdag>